

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av beredskapslagen och 79 § i värnpliktslagen

Till försvarsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av beredskapslagen och 79 § i värnpliktslagen (RP 63/2022 rd): Ärendet har remitterats till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för utlåtande till försvarsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Marietta Keravuori-Rusanen, justitieministeriet
- regeringsråd Kari Klemm, arbets- och näringsministeriet
- specialsakkunnig Krista Lyyra, social- och hälsovårdsministeriet
- regeringsråd Kirsi Ruuhonen, social- och hälsovårdsministeriet
- expert Juha Kirstilä, Akava ry
- ledande expert Markku Rajamäki, Finlands näringsliv rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Statens arbetsmarknadsverk
- Fackförbundet Pro rf
- Förhandlingsorganisationen för offentliga sektorns utbildade FOSU rf
- Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena JHL rf
- STTK rf
- Företagarna i Finland rf.

Inget yttrande av

- Kyrkans arbetsmarknadsverk
- Kommun- och välfärdsområdesarbetsgivarna KT
- Julkisen alan unioni JAU ry
- Social- och hälsovårdens förhandlingsorganisation Sote rf
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Syftet med beredskapslagen som trädde i kraft 2012 är att under undantagsförhållanden trygga befolkningens försörjning och landets näringsliv, upprätthålla rättsordningen, de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna samt trygga rikets territoriella integritet och självständighet. I beredskapslagen finns bestämmelser om befogenheter som avviker från det normala, till exempel avvikelser från de grundläggande fri- och rättigheterna, skötseln av statsfinanserna och ordnandet av förvaltningen. Befogenhetsbestämmelserna i beredskapslagen kan tillämpas endast under de undantagsförhållanden som anges där, om situationen inte kan fås under kontroll med myndigheternas normala befogenheter.

Finlands säkerhetspolitiska omgivning har förändrats i grunden sedan beredskapslagen trädde i kraft. Särskilt Rysslands angrepp på Ukraina har både akuta och långvariga konsekvenser för Europas och Finlands säkerhetspolitiska miljö. Omvärlden har utvecklats så att det är allt svårare att skilja åt den inre och den yttre säkerheten. På grund av den plötsliga och grundläggande förändringen i den säkerhetspolitiska miljön föreslås det att beredskapslagen ändras så att definitionen av undantagsförhållanden ses över i fråga om särskilt allvarliga situationer med hybridpåverkan. Propositionen innehåller ett förslag till komplettering av definitionen av undantagsförhållanden och förslag till bestämmelser som har ett direkt samband med den. Propositionen har beretts exceptionellt snabbt och beredskapslagen eller dess tidsenlighet har därför inte bedömts i övrigt. Avsikten är att en mer omfattande och övergripande översyn av beredskapslagen ska göras i samband med en totalreform av lagen.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet anser att propositionen behövs och fyller sitt syfte och tillstyrker att lagändringarna sätts i kraft så snart som möjligt, men med kommentarerna nedan.

Befogenheter som anknyter till grunden för undantagsförhållanden

Största delen av de befogenheter som enligt propositionen kan tas i bruk under undantagsförhållanden enligt 3 § 6 punkten ingår redan i den gällande beredskapslagen. Det föreslås dock att det till lagen fogas några nya behörighetsbestämmelser som uttryckligen hänför sig till den nya grunden för undantagsförhållanden.

I lagen föreslås ett nytt 17 a kap. som innehåller befogenheter att upprätthålla gränssäkerheten samt allmän ordning och säkerhet. Kapitlet innehåller tre nya paragrafer som gäller skyldighet att producera transporttjänster, skyldighet att överlåta byggnader och fastigheter samt begränsning i rörelsefriheten och vistelsebegränsningar. Utskottet konstaterar att de föreslagna ändringarna är motiverade men anser samtidigt att det är viktigt att ersättningarna för skador betalas så fullt ut som möjligt och att ändamålsenlighetsaspekterna beaktas i fråga om skyldigheten att överlåta byggnader och fastigheter.

Enligt propositionen ska vissa befogenheter som gäller offentligrättsliga och privaträttsliga anställningsförhållanden i 13 kap. i beredskapslagen utvidgas till att omfatta väsentliga aktörer vid hybridhot. Det föreslås att de utvidgningar av tillämpningsområdet för 93 § 2 mom. och 94 § 4

Utlåtande AjUU 5/2022 rd

mom., som gäller avvikelse från anställningsvillkoren och begränsning av uppsägningsrätten, ska begränsas till de myndigheter som är centrala med tanke på tillämpningen av den föreslagna grunden för undantagsförhållanden på så sätt att också Gränsbevakningsväsendet och Migrationsverket nämns i bestämmelserna och att 94 § 4 mom. utvidgas till att gälla polisen.

Det föreslås dessutom att begränsningarna ska utvidgas till att gälla anställda hos statliga myndigheter som ansvarar för upprätthållandet och produktionen av informationssystem samt trafikstyrnings- och trafikledningstjänster för den högsta statsledningen och myndigheter som är viktiga med tanke på säkerheten i samhället samt anställda hos andra sammanslutningar som med stöd av lag sköter motsvarande produktionsuppgifter. Till de sistnämnda hör bolag som sköter statliga specialuppgifter och som redan med stöd av den gällande lagstiftningen om dem är skyldiga att säkerställa kontinuiteten i sin verksamhet under undantagsförhållanden. Möjligheten till avvikelser ska enligt propositionen endast gälla dem som är anställda i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande vid de aktörer som nämns i bestämmelsen, och den omfattar därmed inte deras underleverantörer eller andra privata aktörer.

Bestämmelserna om allmän arbetsplikt i 14 kap. i beredskapslagen ska enligt förslaget inte omfattas av aktiveringsmöjligheten under de undantagsförhållanden som avses i 3 § 6 punkten. Däremot utvidgas den särskilda arbetsplikten inom hälso- och sjukvården enligt 95 § 2 mom. i beredskapslagen till att gälla även undantagsförhållanden enligt 3 § 6 punkten. Om 95 § 2 mom. tas i bruk, blir också bestämmelserna om de arbetspliktigas ställning och rättigheter i 96—103 § i det kapitlet tillämpliga.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet konstaterar att det enligt den gällande lagstiftningen är möjligt att inom vissa branscher ingripa i anställningsvillkor som gäller arbetstid, semester och uppsägningsrätt och att det var aktuellt att tillämpa dem inom hälso- och sjukvården i början av coronapandemin. Ingrepp i anställningsvillkoren mellan den som låter utföra arbetet och den som utför arbetet är en betydande avvikelse från samhällets normala funktion. Utskottet anser det vara viktigt att ingrepp i anställningsvillkoren endast gäller de funktioner som är nödvändiga för att syftet med beredskapslagen ska nås. Det gäller också de branscher som berörs av den föreslagna utvidgningen.

Övrigt

Utskottet anser det vara viktigt att regeringen skyndar på lagstiftning som främjar tillgodoseendet av de mänskliga rättigheterna genom att identifiera och förhindra att organiserad och omfattande inresa används som verktyg för hybridpåverkan.

Utskottet ser det som viktigt att det om beredskapslagens innehåll med tanke på hybridhot ordnas tillräcklig utbildning för personalen hos de centrala aktörerna när lagändringarna har godkänts, så att de olika parterna har en klar och enhetlig uppfattning om lagens syfte och konsekvenser för personalens ställning i krissituationer.

Utskottet betonar dessutom att det är ytterst viktigt att det demokratiska samhället fungerar störningsfritt och att samarbetet, förtroendet och informationsutbytet mellan olika förvaltningsområden och samhällseliga aktörer utvecklas särskilt i bekämpningen av hybridhot. Utskottet anser det

Utlåtande AjUU 5/2022 rd

vara viktigt att de centrala myndigheternas resurser tryggas såväl under normala förhållanden som i eventuella krissituationer.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet föreslår

att försvarsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 19.5.2022

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Aino-Kaisa Pekonen vänst
vice ordförande Katja Taimela sd
medlem Bella Forsgrén gröna
medlem Atte Kaleva saml
medlem Rami Lehto saf
medlem Markus Lohi cent
medlem Niina Malm sd
medlem Hanna-Leena Mattila cent
medlem Jukka Mäkynen saf
medlem Anders Norrback sv
medlem Ilmari Nurminen sd
medlem Arto Satonen saml
medlem Ruut Sjöblom saml
medlem Riikka Slunga-Poutsalo saf
medlem Sofia Virta gröna.

Sekreterare var

plenarråd Miika Suves.